

Մ Ա Տ Ե Ն Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն

1. ՄԱՐՔՍԻՋՄԻ ԿԱՍԻԿՆԵՐ

Մարքս Կ., *Կապիտալ*, հատ. 1—3, Երևան, 1954;
Էնգելս Ֆ., *Անտի-Դյուրինգ*, Երևան, 1952;
Էնգելս Ֆ., *Ֆեոդալիզմի բայթայման և բուրժուազիայի զարգացման մասին*, Երևան, 1937;
Մարքս Կ., Էնգելս Ֆ., *Կոմունիստական կուսակցության մանիֆեստը*, Երևան, 1938;
Կ. Մարքս և Փ. Էնգելս, *Сочинения*, тт. 3, 8, 9, 10, 11, 12, 16, 19, 21, 23, 29, 32, 35.
Կ. Մարքս, *Хронологические выписки по истории Индии*, М., 1947.
Լենին Վ. Ի., *Երկեր*, հատ. 1, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 11, 12, 15, 16, 19, 22, 25:

2. ՀԱՅ ԱԿԱՆԱՎՈՐ ՄԱՐՔՍԻՍՏՆԵՐ

Շանուբյան Ստ., *Երկեր*, հատ. 1—3, Երևան, 1955—1958;
Սպանդարյան Ա., *Երկեր*, հատ. 1—2, Երևան, 1959;
Հոմյանի Բ. Մ. *Избранные произведения*, Ереван. 1958.
Մյասնիկյան Ալ., *Հնարի երկեր*, Երևան, 1957:

3. ՍԿԶՔՆԱԴՐՅՈՒՐՆԵՐ

Ա. Ձեռագիր աղբյուրներ

Մ. Մաշտոցի անվան մատենադարան, *ձեռագիր № № 2622, 2939, 4177, 4179, 4180, 4181, 4183, 4184, 4442, 4447, 4515, 4580, 5463, 6232, 6337, 8540, 8916, 9027, 9424, 9821, 9839.*

Երուսաղեմի Սրբոց Հակոբյանց վանքի մատենադարան, *ձեռագիր № 2738:*

Նիդի Ջառենցի անվան գրականության և արվեստի թանգարան (ԳԱԹ), Ա. Ավդոյանյանի, Տը-պագրության արվեստ և Հայք, *ձեռագիր աշխատությունը:*

ՀՍՍՀ ԳԱ պատմության ինստիտուտի արխիվ, Հ. Անադյանի, Հայ գաղթականության պատմու-թյունը, *ձեռագիր աշխատությունը:*

Բ. Արխիվային եյուրեր

Մ. Մաշտոցի անվան մատենադարան, *արխիվային բաժին, Ֆոնդ Կաթողիկոսական դիվան, Քրդ-թապանակ № № 1 (վավ. 64), 4 (վավ. 46ա), 7 (վավ. 116), 8 (վավ. 62), 17 (վավ. 46), 21 (վավ. 117), 22ա (վավ. 41), 23 (վավ. 60, 116), 24 (վավ. 96, 139), 25 (վավ. 6), 27 (վավ. 125, 132), 31 (վավ. 187, 204), 32 (վավ. 155), 33 (վավ. 263), 36 (վավ. 329), 39 (վավ. 335), 45 (վավ. 142բ), 53 (վավ. 8, 303), 88 (վավ. 105ա), 90 (վավ. 58), 105 (վավ. 332), 138 (վավ. 323), 160 (վավ. 159ա), 193 (վավ. 145, 148, 152, 155, 156, 157, 159), 202 (վավ. 549), 219 (վավ. 121—325), 230 (վավ. 325), 247 (վավ. 855), 258 (վավ. 130): Գալուստ Տեր-Մկրտչյանի արխիվ, Քղթ. 16 (վավ. 7, 10, 100), Կառապետ արքեպիսկոպոսի արխիվ, Քղթ. 163, (վավ. 12բ, 203), Քղթ. 163ա, (վավ. 12, 31, 67, 82, 203, 433, 437): Իզմիրլյանի արխիվ, Քղթ. 14 (վավ. 162, 616):*

- Գառեգին Հովսեփյանի արխիվ, Բղթ. 90 (վավ. 14), Լազարյանների արխիվ, Բղթ. 105 (վավ. 131, 136, 140):
- Հայկական ՍՍՀ Կենտրոնական Պետական պատմական արխիվ (Հայկական ՍՍՀ ԿՊՊԱ), ֆոնդ 26, գործ 9, 149; ֆոնդ 42, գործ 11; ֆոնդ 56, ցուցակ 2, գործ 215, ցուցակ 3, գործ 22, ցուցակ 6, գործ 332; ֆոնդ 57, ցուցակ 1, գործ 9, 136, 155, 224, 302, 615, 624 709; ֆոնդ 133, գործ 389; ֆոնդ 139, գործ 708, 1199, 1200, 1465; ֆոնդ 227, գործ 346; ֆոնդ 242, գործ 4: Քաղվածքների ֆոնդ, գործ 39, 49, 356, մ. 2: Թուրքական ֆերմանների ֆոնդ, գործ 52, 94:
- Նոյիշեն Ջառենցի անվան գրականության և արվեստի բանգարան (ԳԱԲ), արխիվ. Թորոս Ազատյանի ֆոնդ, բաժին 1, վավ. 104, բաժին 3, վավ. 37, 38, 40, 42, 43, 47, 49, 50, 52, 55, 57, 59, 142, 146, և. Առնյանի ֆոնդ, վավ. 10:
- ՀՍՍՀ ԳԱ պատմության ինստիտուտի արխիվ, պրոֆ. Լեոյի ֆոնդ, գործ 20, 24, 39, 42:
- Архив внешней политики России МИД СССР (АВПР). Фонд «Главный архив II-19», опись 1, дело 1; оп. у-б 3, д. 259; оп. 2. д. 13. ч. 15, 16, 17; ф. СПб., «Главный архив V—A2», дд. 1076, 1083 (72), 1094, 1095; ф. «Посольство в Константинополе», дд. 162, 1615; ф. СПб., «Главный архив I—7», д. 1.
- Центральный государственный исторический архив СССР (ЦИА СССР). Фонд 17, опись 1, д. 45; ф. 18, оп. 2, д. 916; ф. 383, оп. 29, д. 188; ф. 866, оп. 1, д. 162; ф. 1152, оп. 3, дд. 46, 66, 129; ф. 1281, оп. 4, д. 49; оп. 5, д. 60; оп. 11, дд. 134, 135; ф. 1290, оп. 1, дд. 16, 134; ф. 1374, оп. 2, д. 1815; ф. 1377, оп. 1, д. 19; ф. Кавказский комитет (1268), оп. 68 (1), дд. 1, 7.
- Центральный государственный военно-исторический архив СССР (ЦГВИА СССР) фонд Военно-ученый архив (ВУА), опись 1, дд. 432, 894, 978, 1019, 1046, 1108, 4258, часть II, III, 4259. часть II. V, 4258 (В), 4263, 4265, 4290, 4291, 4292, 4312, 4316, 4318, 4334, 4336, 4338, 4481, 4643, 4644, 6218; оп. 4, дд. 211, 214, 219; ф. 52, д. 336; ф. 68, оп. 1, д. 57; ф. 69, оп. 1. д. д. 37, 47, 5; ф. 559, оп. 7, д. 15; ф. 821, оп. 14, дд. 53, 73, 50/3054, 55/3166; ф. 1300, оп. 9, д. 155, оп. 18, дд. 2, 63, 82, 83.
- Центральный государственный исторический архив Грузинской ССР (ЦИА Грузинской ССР), фонд 2, опись 1, дд. 2244, 2462, 2646, 2878; ф. 5, оп. 1, д. 2093; ф. 8, д. 1902; ф. 11, оп. 1, дд. 1986, 3683; ф. 16, дд. 31, 4150; ф. 17, д. 57; ф. 47, д. 75. ф. 559, д. 5; ф. 1137, д. 715.
- Крымский областной государственный архив. Фонд 67, опись 1, дд. 35, 143, 359, 517, ф. 179, оп. 1, д. 324.
- Государственный исторический архив Молдавской ССР. Фонд 1317, опись 1, д. 1.

Գ. Տպագիր սկզբնաղբյուրներ

Հ ա յ ե ռ ե ն

- «Աղգային սահմանադրություն հայոց», Կ. Պոլիս, 1860:
- «Աղգային սահմանադրություն հայոց», Կ. Պոլիս, 1863:
- «Ատենադրությունը Աղգային ժողովո», մասն Ա, Բ, Գ, Կ. Պոլիս, 1860—1876:
- Առաքել Դավրիժեցի, Պատմութիւն, Վաղարշապատ, 1896:
- Բժշկեան Մ., Ճանապարհորդութիւն ի Լեհաստան և այլ կողմանս րնակեալս ի հայկաղեանց..., Վենետիկ, 1830:
- Բժշկեան Մ., Պատմութիւն Պոնտոսի որ է Սեւա ծով, Վենետիկ, 1819:
- Վրկան Հայոց պատմութեան, կազմեց Գյուտ քահանա Աղանեանց, գիրք Բ, Ժ, ԺԱ, ԺԳ, Թիֆլիս, 1911—1915:
- Վրկան իշապետուր Արովյանի, կազմեց և ծանոթագրեց նրվանդ Շահադիզ, հատ. 1, 1940, հատ. 2, 1948, Երևան:
- «Թուրքական աղբյուրները Հայաստանի, հայերի և Անդրկովկասի մյուս ժողովուրդների մասին», կազմեց Ա. Խ. Մաքիմաչյան, հատ. Ա—Բ, Երևան, 1961—1964:
- Ինքնեան Ղ., Դարապատմ, հատ. 1—8, Վենետիկ, 1824—1828:

Հակոբյան Հովհաննես, *Ուղեգրություններ (1800—1820)*, հատ. 2, Երևան, 1934.

«Համարատվություն ազգային Կեդրոնական վարչության 1872—73 ամի առ ազգային ընդհանուր ժողովի», Կ. Պոլիս, 1874:

«Հայոց նոր վիաները», (աշխատասիրությամբ Հ. Մանանդյանի և Հր. Անադյանի), Վաղարշապատ, 1903:

Մխիթար Աբրահամյան, *Բազիրը հայկական լեզուի, Վենետիկ, հ.հ. Ա—Բ, 1749—1769:*

«Նկարագիր դադականության Հայոց ի Պարսկաստանի ի Ռուսաստան», Մոսկվա, 1832:

Սիմոն դպիկ Լեհացույ, *Ուղեգրություն, տեղագրություն և իշատակարանք, ռուսամասերից և հրահարակեց ներսև Արևելյան, Վիեննա, 1836:*

Սիմոն կարողիկոս Երևանցի, *Ջամբու, դիրք, որ կաշի իշատակարան, էջմիածին, 1873:*

«Տեղեկագիր բազարական ժողովի», Կ. Պոլիս, 1861, 1865, 1870:

«Տեղեկագիր դավառական հարստահարությանց», Կ. Պոլիս, 1876:

Վրացական աղբյուրները Հայաստանի և հայերի մասին, թարգմանեց Լ. Մելիքսեթ-Քեչի, հատ. 7, Երևան, 1955:

«Օսմանյան օրերները Արևմտյան Հայաստանում», կազմեցին և ծանոթագրեցին Ա. Խ. Սաֆրասյան, Մ. Կ. Ջավախյան, Երևան, 1964:

Ռուսերեն

«Аграрный строй Османской империи XV—VII вв.», документы и материалы, составление, перевод и комментарии А. С. Тверитиновой, М., 1963.

«Акты, собранные Кавказской археографической комиссией», тт. I—XII, Тифлис, 1866—1904.

Бутков П. Материалы для новой истории Кавказа, ч. III, СПб., 1869.

«Внешняя политика России XIX и начала XX века». Документы Российского министерства иностранных дел, тт. I—VI, М., 1960—1963.

Воронов Н. И. Сборник статистических сведений о Кавказе, т. I, Тифлис, 1859.

«Восстание декабристов». Материалы. Документы. Следственные дела, т. I—XI, М., 1925—1954.

«Геноцид армян в Османской империи». (Сборник документов и материалов, под редакцией М. Г. Нерсисяна), Ереван, 1966.

Герцен А. И., Собрание сочинений в тридцати томах, т. I—IX, М., 1954—1956.

«Договоры России с Востоком, политические и торговые», собрал и издал Т. Юзефович, СПб., 1869.

Друвил Г. Путешествие в Персию в 1812 и в 1813 гг., ч. I—II, М., 1824—1826.

Дубасов В. А. Дневник участника русско-турецкой компании 1829, М., 1916.

«Избранные социально-политические и философские произведения декабристов», т. I—III, М., 1951.

Колобакин А. М. Статистический обзор северо-восточной части Эрзерумского вилайета от Арарата на Восток до Эрзерумской равнины на Западе, Тифлис, 1889.

Колобакин А. М. Материалы для военно-статистического обозрения Азиатской Турции, т. I, ч. I, 1888, т. III, ч. I, отд. 2-й, 1891, Тифлис.

Константинополь и проливы. По секретным документам бывшего Министерства иностранных дел. Под ред. Е. А. Адамова, т. I—II, М., 1925—1926.

«Крестьянское движение в Армении в XIX веке» (сборник документов), составил В. Рштуни при участии К. Степаняна, Ереван, 1948.

Мартенс Ф. Собрание трактатов и конвенций, заключенных Россией с иностранными державами, т. II, III, V, XI, XIII, СПб., 1878—1909.

«Материалы для географии и статистики России, Екатеринославская губерния», составил В. Павлович, СПб., 1862, стр. 216.

«Материалы для изучения экономического быта государственных крестьян Закавказского края», т. I—VII, Тифлис, 1885—1887.

- «Мемуары кн. Адама Чарторижского и его переписка с императором Александром I», т. I, М., 1912, т. II, М., 1913.
- «Отечественная война 1812 года». Сборник документов и материалов. М.—Л., 1941.
- «Передняя Азия в документах. Нахичеванские рукописные документы XVI—XIX вв.», Тбилиси, 1936.
- «Полное собрание законов Российской империи», собр. второе, т. VII—VIII, XIX, XXI, XXIV, СПб., 1830—1850.
- «Рабочее движение в России XIX в.». Сборник документов и материалов, т. 1, ч. 1. (1800—1825 гг.), ч. 2 (1826—1860 гг.), М., 1955.
- Раздел Азиатской Турции. По секретным документам бывшего Министерства иностранных дел. Под ред. Е. А. Адамова, М., 1924.
- «Сборник сведений о Кавказе на основании камерального описания 1871—1877 гг.», т. I, 1871, т. VII, Тифлис, 1881.
- «Сборник статистических сведений о Кавказе», т. I—II, Тифлис, 1869.
- «Свод материалов по изучению экономического быта государственных крестьян Закавказского края», т. I—IV, Тифлис, 1887—1888.
- «Собрание актов, относящихся к обозрению истории армянского народа», ч. I—III, М., 1833—1838.
- «Статистический временник Российской империи», вып. II, СПб., 1872.
- «Статистическое изображение городов и посадов Российской империи», СПб., 1830.
- Томилов, Отчет о поездке по Азиатской Турции генерального штаба подполковника Томилова в 1904 году, ч. 1, СПб., 1907.
- Шопен И. Исторический памятник состояния Армянской области в эпоху ее присоединения к Российской империи, СПб., 1852.
- Эзов Г. А. Сношения Петра Великого с армянским народом, СПб., 1898.

4. ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Հայերեն

- Աբեղյան Մ., Հայոց հին գրականության պատմություն, գիրք 2, Երևան, 1946:
- Արուսյան Խ., Երկերի լիակատար ժողովածու, հատ. 1—10, Երևան, 1942—1961:
- Արքամամյան Ա. Գ., Համառոտ ուղագրիչ հայ գաղթականների պատմության, հատ. Ա, 1964, հատ. Բ, 1967, Երևան:
- Ազատյան Թ., Տառլան գերդաստանը և իր ականավոր դեմքերը, Իսթանբուլ, 1952:
- «Ազդարարություն առ Հայս: Առաջադրություն Հայոց նոր սարքվող դրոշմի համար», Բիֆլիս, 1827:
- Ալիշան Ղ., Այրարատ, բնաշխարհ Հայաստանեայց, Վենետիկ, 1890:
- Ալիշան Ղ., Յուշիկը հայրենեաց Հայոց, հատ. Ա, Վենետիկ, 1869:
- Ալիշան Ղ., Սիսուան, Վենետիկ, 1885:
- Ալիշան Ղ., Քաղաքական աշխարհագրություն, Վենետիկ, 1853:
- Ալիշան Ղ., Տեղագիր Հայոց մեծաց, Վենետիկ, 1853:
- Ալիշան Ղ., Հայապատում, Վենետիկ, 1901:
- Ալլանկերտյան Յ. Յ., Ունիա կամ Զեյթուն լեռնային ավան ի Կիլիկիա, Կ. Պոլիս, 1884:
- Ալպեր Տըվրե և Դևադ Փիսոն, Ուղևորություն ի Փոքր Ասիա, Վիեննա, 1892:
- Ալպոյանյան Ա., Պատմական Հայաստանի սահմանները, Գահիրե, 1950:
- Ալպոյանյան Ա., Պատմություն հայ Կեսարիո, հատ. Ա., Գահիրե, 1937:
- Ալպոյանյան Ա., Պատմություն Եվդոկիո հայոց, Գահիրե, 1952:
- Ալպոյանյան Ա., Պատմություն Մալաթիո հայոց, Պեյրուֆ, 1961:
- Ալպոյանյան Ա., Պատմություն հայ գաղթականության, հատ. Ա—Գ, 1941—1955:
- Ակիբեյան Ն., Հինգ պանդուխտ տաղասացներ, Վիեննա, 1921:
- «Ակնարկ հայ երաժշտության պատմության», Երևան, 1963:
- Աղաբեկյան Մ., Տեղեկագիր Ամենայն Հայոց կաթողիկոսության արդի վիճակի վրա, Կ. Պոլիս, 1865:

- Աղանյանց Դյոռո, Կարեն դադթը (1829—1830), Թիֆլիս, 1891:
 Աղայան Ղ., Երկեր, հատ. 3, Երևան, 1940:
 Աղայան Մ., Հայ և ադրբեջանական ժողովուրդների դարավոր բարեկամությունը, Երևան, 1961:
 Անադյան Հր., Պատմություն հայոց նոր գրականության, Վաղարշապատ, 1906:
 Անադյան Հր., Տաճկահայոց հարցի պատմությունը, Նոր Նախիջևան, 1915:
 Անեմյան Լ., Հայոց պատմություն, գիրք Գ, Գահիրե, 1936:
 Այվազյան Գ., Պատմություն Խայկյան ուսումնարանին, Տիֆլիս, 1880:
 Այվազովսկի Գ., Պատմություն Օսմանեան պետության, հատ. Ա, Բ, Վենետիկ, 1841:
 Այվազովսկի Գ., Հատընտիր պատմությունը վարուց օսմանեան թագաւորաց և վեզիրաց, Վենետիկ, 1848:
 Ամֆիտեատրով Ալեքսանդր, Նվրոպա և Հայաստան, Թարգմ. Ա. Մխիթարյան, Թիֆլիս, 1906:
 Անանուն Դ., Ռուսահայերի հասարակական զարգացումը, հատ. 1, Բաքու, 1916, հատ. 2, Էյմիածին, 1922:
 Անդրանիկ Տէրսիմ, Ճանապարհորդություն և տեղագրություն, Թիֆլիս, 1901:
 Անդրեսայան Ա., Խոհեր, Պելլուսթ, 1961:
 Աջնյան Հ., Աղանյայի եղենը և Գոնիայի հուշեր, Նյու-Յորք, 1950:
 Աղեֆանդերան Ա., Պատմություն ականաւոր քաղաքին Սեբաստիոն և սահմանաց նորա կամ արքեպիսկոպոսության նորին, Վենետիկ, 1911:
 Առաքելյան Հ., Զեյթուն, Թիֆլիս, 1896:
 Ասատրյան Ա., Հարություն Սվաճյան, Երևան, 1968:
 Ասատուր Հ., Դիմաստվերներ, Կ. Պոլիս, 1921:
 Ավալրեզյան Թ., Հայագիտական հետազոտություններ, Երևան, 1969:
 Ավալրեզյան Խ., Հողային հարցը Արևելյան Հայաստանում, 1801—1917 թթ., Երևան, 1959:
 Առում, Աղզային սահմանադրություն, Կ. Պոլիս, 1914:
 Առում, Պետական վերանորոգությունն ու հողային հարցը, Կ. Պոլիս, 1910:
 Արծուրի Գ., Աշխատություններ, հատ. 1, Թիֆլիս, 1904:
 Արծուրի Գ., Թուրքաց հայերի տնտեսական դրությունը, Թիֆլիս, 1878:
 Արսեն Կ., Հայ ազատագրության ճանապարհին, Պելլուսթ, 1949:
 «Արևելագիտական ժողովածու», հատ. 1, Երևան, 1960:
 Բաքայան Լ., Հայերը Մուղավիայում և Բուքովինայում, Թիֆլիզ, 1911:
 Բաւամբյան Կ. Յ., Հայկական ընդհանուր դրամագիտություն..., Վենետիկ, 1936:
 Բաւամբյան Կ. Յ., Իսկական պատմություն Հայոց սկզբին մինչև մեր օրերը, մասն Բ, Պարիս, 1927:
 Բաւամբյան Վ., Դատաստանագիրք Հայոց, Վաղարշապատ, 1880:
 Բախտաւարյան Վ., Նոր Նախիջևանի հայկական գաղութի պատմությունը, Երևան, 1967:
 Բյուրաւո Ս., Ելլուրդն Սասուն, Աղեքսանդրիա, 1935:
 Բյուրաւո Ս., Բանտե-բանտ, Կ. Պոլիս, 1911:
 Բյուրաւո Ս., Զեյթունի վրեժը, Կ. Պոլիս, 1911:
 Բաւեղեան Գ., Հայաստանը և Նվրոպան, Ժնև, 1907:
 Գաբրիելյան Հ., Հայ փիլիսոփայական մտքի պատմություն, հատ. 3, Երևան, 1959:
 Գալեմբեյան Գ., Պատմություն հայ լրագրության..., հատ. Ա, Վիննա, 1893:
 Գալուստյան Գր., Մարաշ կամ Գերմանիկ և հերոս Զեյթուն, Նյու-Յորք, 1934:
 Գալֆանան Ա., Համառոտ պատմություն նոր ազգաց, Վենետիկ, 1851:
 Գասպարյան Գ., Հարություն Սվաճյան, Երևան, 1958:
 Գասպարյան Մ. [Յեհնաթ], Հայերը Նիկոմիդիոն դավառին մեջ, Պարտիզակ, 1913:
 Գալբիկյան Գր., Դրանսիականի հայոց մետրապոլիսը կամ նկարագիր Կերլա հայաքաղաքի, Վիննա, 1896:
 Գրիգորյան Զ., Հայ և ռուս ժողովուրդների պատմական բարեկամությունը, Երևան, 1942:
 Գրիգորյան Զ., Ռուս և հայ ժողովուրդների ռազմական համագործակցությունը XIX դարի ընդհանրին, Երևան, 1957:
 Գրիգորյան Զ., Հայ և ռուս ժողովուրդների դարավոր բարեկամությունը, Երևան, 1960:
 Գալանյան Խ., Ուրվագծեր հայ տնտեսագիտական մտքի պատմության, Երևան, 1959:

- Գուշակյան Թ., Հնդկահայեր, Երուսաղեմ, 1941:
- Դենիս Դավիդով, Ռազմական հուշեր, Երևան, 1942:
- Դիլյան Վ., Հաղարյանների հասարակական-քաղաքական գործունեության պատմությունից, Երևան, 1966:
- Դուրյան Պ., Տաղեր, Երևան, 1954:
- Դուրյան Պ., Տաղեր և քառերյակներ, Կ. Պոլիս, 1872:
- Եգյանց Կ., Ս. Էջմիածնի մայր աթոռի և ուսանց կառավարության հարաբերությունների ծագումը, Թիֆլիս, 1904:
- Երամյան Հ., Հուշարձան վան-Վասպուրականի, հատ. Ա, Բ, Աղեքսանդրիա, 1929:
- Էֆենյան Ա., Ռուսահայ քաղաքների պատմությունը, հատ. Ա, Վենետիկ, 1933:
- Երիցյան Ա., Ամենայն Հայոց կաթողիկոսությունը և Կովկասի հայեր 19-րդ դարում, հատ. 1—2, Թիֆլիս, 1894—1895:
- Երիցյան Ա., Նյութեր Ներսես 5-րդ Աշտարակեցի կաթողիկոսի կենսագրության, Թիֆլիս, 1899:
- Երևանյան Գ., Պատմություն Չարսանակի հայոց, Պելլուս, 1956:
- Զարդարյան Վ., Հիշատակարան, Հայ երեկիներու կենսագրությունները... (1512—1912), հատ. Ա, Կ. Պոլիս, 1910:
- Զամբյան Ա., Հայոց եկեղեցու պատմություն, հատ. Ա, 1909, Բ, 1910, Նոր Նախիջևան:
- Զարդանալյան Գ., Պատմություն հայերեն դպրության, հատ. Բ, Նոր մատենագրություն, Վենետիկ, 1878:
- «Զնյութներ և լուսավորչական հայք», Կ. Պոլիս, 1866:
- Զնյութների [Սեմերյան], Զնյութների անցյալին և ներկային, մասն Ա, Վենետիկ, 1900, մասն Բ, Բարիդ, 1903:
- Զուրաբյան Ս., Հայ տնտեսագիտական մտքի զարգացման ուղիքներ, Երևան, 1959:
- Էլիզե Ռ., Հաղիստան, Հայաստան և Քուրդիստան, Վաղարշապատ, 1893:
- Էփրիկյան Ս., Պատկերազարդ բնաշխարհիկ բառարան, հատ. Ա, Վենետիկ, 1902:
- «Ընդարձակ օրացույց ս. Փրկչյան հիվանդանոցի հայոց», Կ. Պոլիս, 1901, 1902, 1905, 1907, 1909, 1910:
- Բաղդադեանց Մ., Աստվածասեր և ազգասեր հասարակութեան Հայոց փրկեալ քաղաքին Երևանայ՝ սրբակրոն քահանայից, բարեձնունդ իշխանաց և համայն բարեպաշտն ժողովրդրդոց, Կալկաթա, 1828:
- Բաղդադեանց Մ., Ծանապարհորդութիւն ի Հայս, Կալկաթա, 1847:
- Բենուրեյան Վ., Գորգագործությունը Հայաստանում, Երևան, 1955:
- Թեոփիլ, Ամենուն տարեցույց, Փարիզ, 1924, 1929:
- Թեղբիբալյան Վ., Հայ դրամատուրգիայի պատմություն, գիրք 1, Երևան, 1959:
- Թոխմախյան Ա., Մասիս լեռների հարավային ստորոտներ, մ. Ա, Բ, Թիֆլիս, 1882:
- Թովմա Մ., Յիշատակարան, Թիֆլիս, 1893:
- Թումանյան Հ., Երկերի ժողովածու, հատ. 4, Երևան, 1951, հատ. 6, 1959:
- Ինճիկյան Ա., Միջնադարի նախնական կյանքի և գործունեության տարեգրությունը, Երևան, 1954:
- Ինճիկեան Հ., Աշխարհագրութիւն շորից մասանց աշխարհի, մասն Ա, հատ. Ա, Վենետիկ, 1806:
- «Լապտեր Լուսատու», հորինյալ ի տեր Մկրտիչ Տիգրանյան, Կ. Պոլիս, 1868:
- Լեո, Երկերի ժողովածու, հատ. 3, Երևան, 1969:
- Լեո, Ստեփանոս Նաղարյանց, հատ. 1—2, Թիֆլիս, 1902:
- Լեո, Պատմություն Երևանի հայոց հոգևոր թեմական դպրոցի (1837—1912), Թիֆլիս, 1914:
- Լեո, Պատմություն Լարաբադի հայոց թեմական հոգևոր դպրոցի (1838—1913), Թիֆլիս, 1914:
- Լեո, Հայոց պատմություն, նորագույն շրջան, մասն երկրորդ, Երևան, 1927, (ապակետիկ):
- Լեոնյան Գ., Հայ գիրքը և տպագրության արվեստը, Երևան, 1946:
- Լիճիչեկո Ա. Ի., Լեհաստանի և Արևմտյան-հարավային Ռուսիայի հայերը, Մոսկվա, 1894:
- Լիճ Հ., Հայաստան: Ուղևորություններ և ուսումնասիրություններ, Թարգմ. Լեոն Լաբենց, հատ. 1, 2, Կ. Պոլիս, 1913—1914:
- «Լույս», Պատկերազարդ օրացույց 1905 թվականի, Թիֆլիս, 1904:
- Խաթանալյան Ն., Հայոց թիվը, Պոստոն, 1965:

- Խաչատուր Զոդլայնցի, Պատմութիւն պարսից, Վաղարշապատ, 1905:
- Խաչատուր Զ., Հանքերը Հայաստանի, Փոքր Ասիոյ և Կիլիկիոյ, Նյու-Յորք, 1919:
- Խոխման Զ. [Յ.], Ամրոցական երկեր, Նյու-Յորք, 1929:
- Մոցիկյան Ս., Արեւմտահայ աշխարհ, Նյու-Յորք, 1947:
- Կարսիյան Ա., Արեւմտահայ աշխարհի պատմութիւն, հատ. 1—2, Երևան, 1956, 1960:
- Քիլիկիական, դրեց Բակ., Թիֆլիս, 1896:
- Կրիմսկի Ա., Մահմեդական աշխարհն ու նրա ապագան, Վաղարշապատ, 1906:
- Հակոբյան Թ. Խ., Երևանի պատմությունը, հատ. 3, Երևան 1959:
- Հակոբյան Թ. Խ., Հայաստանի պատմական աշխարհագրություն, Երևան 1968:
- Հակոբյան Պ., Խաչատուր Արշակունի, Երևան, 1967:
- Հայկ Վ., Խարրերդը և անոր ոսկեղէն դաշտը, Նյու-Յորք, 1959:
- Հայկունի Ա., Էյիզա կամ վերջին Արեւելյան պատերազմի ժամանակ տեղի ունեցած իրական դեպքեր, Զմյուռնիա, 1862:
- «Հայ պարբերական մամուլի պատմությունից», Երևան, 1963:
- «Հայ ժողովրդական պանդոկատիւնի երգեր», Երևան, 1961:
- «Հայ ժողովրդական պատմություն», ՀՍՍՀ ԳԱ Մ. Արեւելյանի անվան գրականության ինստիտուտ, հատ. 1—2, Երևան, 1962, հատ. 3, 1964:
- Հարությունյան Ե. Ռ., Հայ ժողովրդի պատմություն համառոտ ժամանակագրություն, 1801—1917, Երևան, 1955:
- Հացունի Վ., Նորակերտ հայ Լուսինյաններ, Վենետիկ, 1953:
- Հովհաննիսյան Ա., Դրվագներ հայ ազատագրական մտքի պատմության, հատ. 2, Երևան, 1959:
- Հովհաննիսյան Ա., Միջաշէլ Նալբանդյանի «Անտիպ երկեր», Երևան—Մոսկովա, 1935:
- Հովհաննիսյան Ա., Նալբանդյանը և նրա ժամանակը, գիրք Ա, Բ, Երևան, 1955—1956:
- Հովհաննիսյան Օ., Ազրաթայի հարցը Երևանի նախկին նահանգում, Երևան, 1949:
- Ղազարյան Հայկ, Գրիգոր Զիլինկիրյան, Երևան, 1959:
- Ղազարյան Հայկ, Մատթեոս Մամուրյան, Երևան, 1961:
- Ղազարյան Հայկ, Արեւմտահայերի սոցիալ-տնտեսական և քաղաքական կացությունը. 1800—1870 թթ., Երևան, 1967:
- Ղազիկյան Ա., Հայկական նոր մատենագիտություն և հանրագիտարան հայ կյանքի (1512—1905), հատ. Ա, Վենետիկ, 1909—1912:
- Ճանաչյան Մ., Պատմություն արդի հայ գրականության, Վենետիկ, 1953:
- Ճանիկյան Զ., Հնույն Սևան, Թիֆլիս, 1895:
- Ճեմանյան Լ., Ժամանակակից ընդարձակ քննական պատմություն հայոց, հատ. Ա, Մարսել, 1933:
- Ճիգմեյան Մ., Խարրերդը և իր զավակները, Ֆրեզնո-Քալիֆորնիա, 1955:
- Մանուկյան Ս., Ազրաթայի հարաբերությունները Արարատյան երկրում, Երևան, 1959:
- Մակար Եպիսկոպոս Բարխուդադեանց, Պատմութիւն Աղւանից, հատ. Բ, Թիֆլիս, 1907:
- Մակար Եպիսկոպոս Բարխուդադեանց, Արցախ, Բագու, 1895:
- Մակարյան Ա., Միջաշէլ Նալբանդյանը և արեւմտահայ դեմոկրատիան, Երևան, 1946:
- Մանդիկյանց Սա., Հայկի դաստիարակութեան տղայոց, Տիֆլիս, 1859:
- Մամուրյան Մ., Անկիւթական նամականի կամ հայու մը ճակատագիրը, Զմյուռնիա, 1881:
- Մամուրյան Մ., Սև լեռնի մարդը, Աթենք, 1932:
- Մամուրյան Մ., Երկեր (կազմեցին և ծանոթագրեցին Հայկ Ղազարյան, Հայկազ Պողոսյան), Երևան, 1966:
- Մեյիսեյան Վ., Զեյթունի 1862 թվականի ապստամբությունը, Երևան, 1950:
- Մեյիսեյան Վ., Զեյթունի հերոսամարտերը, Երևան, 1960:
- Միխայիլյան Վ., Ղրիմի հայկական գաղութի պատմություն (1801—1917), Երևան, 1970:
- Միքայելյան Մ., Նկարագրական ուղևորություն ի հայաբնակ զավառ Արևելյան Տաճկաստանի, մ. Ա—Գ, Կ. Պոլիս, 1864—1885:
- Մ[խմյան] Զ., Թուրքահայոց վաճառականություն և վաճառականը, Կ. Պոլիս, 1908:
- Մ[խմյան] Զ. Գ., Մասնական պատմություն հայ մեծատններու, Կ. Պոլիս, 1909:

- Մուշեղ եպիսկոպոս, Մանչեզերի հայ գաղութը, Բոստոն, 1911:
- Նազարյանց Ստ., Երկեր, հատ. 1, Թիֆլիս, 1913:
- Նազարյանց Ստ., Նամականի, Երևան, 1969:
- Նալբանդյան Մ., Երկերի լիակատար ժողովածու, հատ. 1—4, Երևան, 1940—1949:
- Նարանյան Պ., Արտուր Հայաստանի կամ տեղեկագիր Բալուա, Քարբերդու, Չարսանակի, Ճապաղչուրի, և Երզնկայու, Կ. Պոլիս, 1883:
- Նաշալյան Ս. Յ., Ջեթունի քաջամարտիկ Տեր-Օհանի քաջագործությանը դրվազներեն, Պեյրուֆ, 1958:
- Նեհես Ե Աշտարակեցի, Համառոտութիւն անցից քրիստոսականքու Մայր Աթոռոյ Հայոց ս. Էջմիածնի, Թիֆլիս, 1853:
- Ներսիսյան Ս., Սովորութիւն և հայ-ռուսական հարաբերութիւնները 1770—1790 թթ., Երևան, 1944:
- Ներսիսյան Մ., Հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարը թուրքական բռնապետութիւն դեմ, Երևան, 1955:
- Ներսիսյան Մ., Դեկարրիստները Հայաստանում, Երևան, 1959:
- Ներսիսյան Ա., Արևմտահայերի տնտեսական ու քաղաքական վիճակը և նրանց ռուսական օրինակները 19-րդ դարի առաջին կեսին, Երևան, 1962:
- Նուրիխան Մ., Պատմութիւն ժամանակակից, մ. Բ, Վենետիկ, 1896:
- Շանթաբունեան Յ., Ստորագրութիւն կաթողիկէ էջմիածնի և հինգ գաւառացի Արարատայ, հատ. 1—2, Վաղարշապատ, 1842:
- Շանգաղի Երվանդ, Հին Երևան, Երևան, 1931:
- Շանեղազյան Կ., Դաշնացի թղթո քննութիւնն ու հերքումը, Փարիզ, 1862:
- Շանալալյան Հ., Քյուրդո-հայ պատմութիւն, Կ. Պոլիս, 1911:
- Շանվերդյան Ալ., Հայ երաժշտութիւն պատմութիւն ակնարկներ, 19—20-րդ դդ., Երևան, 1959:
- Շերեց Գ., Սրբավայրերի Տեղագրութիւն Վասպուրականի-Վանայ նահանգի գլխաւոր եկեղեցեաց, վանքերից և ուսումնարանաց, Թիֆլիս, 1902:
- Շախիւյան Ս. Ա., Հայ նոր գրականութիւն ժամանակագրութիւն (1801—1850), Երևան, 1973:
- Ոսկյան Հ., Վասպուրական—Վանի վանքերը, մ. Ա, Վիննետա, 1940, մ. Գ, 1947:
- Ոսկան Հ., Ազգիս վիճակին վրա ընդհանուր տեսութիւն մը, Կ. Պոլիս, 1861:
- Ջազմալեւոյան Հ., Ընդարձակ պատմութիւն հայոց, Պոսթոն, 1917:
- Ջամբեան Մ., Պատմութիւն հայոց ի սկզբանէ աշխարհի մինչև 1784, հատ. 3, Վենետիկ, 1786:
- Ջաւրզ Դ., Հուշամատյան Բարձր Հայքի, Կարինապատում, Պեյրուֆ, 1957:
- Ջիլիկլիւրյան Գր., Ուղևորութիւն ի Կոստանդնուպոլիս, Զմյուռնիա, 1883:
- Ջաղանյան Ա., Դեմքեր, Փարիզ, 1929:
- Ջալալյան Ա., Հայաստանը թուրք լուծին տակ, Բոստոն, 1918:
- Պալանդյան Ս., Պատմութիւն հայոց, Թիֆլիս, 1895:
- [Պալանդյան Գ.], Հայոց ազգի պատմութիւն, Ս. Պետերբուրգ, 1863:
- Պալանդյան Ք., Նշխարք մատենագրութիւն հայոց, Ս. Պետերբուրգ, 1884:
- Պարսամյան Վ., Ցարիզմի գաղութային քաղաքականութիւնը Հայաստանում, Երևան, 1940:
- Պարսամյան Վ., Ա. Ս. Գրիբոյեդովը և հայ-ռուսական հարաբերութիւնները, Երևան, 1947:
- Պարսամյան Վ., Հայ ազատագրական շարժումների պատմութիւնից, Երևան, 1958:
- Պարսամյան Վ., Հայ ժողովրդի պատմութիւն, հատ. III, Երևան, 1967:
- Պելլեյեան Ա., Պատմութիւն հայոց, Կ. Պոլիս, 1871:
- Պոլոյան Ա. Մ., Դրիմի պատերազմի Կովկասյան ռազմաճակատը և հայերի մասնակցութիւնը, Երևան, 1958:
- Պոլոյան Հ., Հաճնի ընդհանուր պատմութիւն և շրջակա Գողան-տաղի հայ գյուղերը, Լոս-Անճելոս—Փալիֆորնիա, 1942:
- Պոլոյան Հ. Մ., Ջեթունի պատմութիւնը 1409—1921, Երևան, 1969:
- Պոտուրյան Մ., Գաղութահայ տարեգիրք, Ա տարի, Պոլսոյ, 1939:
- Ջալալեան Ս., Ճանապարհորդութիւն ի Մեծն Հայաստան, մասն Ա, Բ, Տփլիս, 1842, 1853:
- Ռշտունի Վ., Ուրվագծեր Հայաստանի գյուղացիութիւն պատմութիւն, մ. Ա, Երևան, 1960:
- Ռախիւյան Ն., Ազգային հանգանակութիւն, Կ. Պոլիս, 1865:

- Մասյան-Գույան Ա., Փոքր Հայքի հիշատակներ, մասն Ա, Չիկագո, 1917:
- Սարգսիսյան Ն., Տեղագրությունք ի Փոքր և ի Մեծ Հայս, Վենետիկ, 1864:
- Սարգսյան Ն., Սանակյան Ռ., Հայ ժողովրդի նոր շրջանի պատմության նենգափոխումը Թուրք պատմագրության մեջ, Երևան, 1963:
- Սարիբյան Ս. Ն., Փնդատական ռեալիզմի սկզբնավորումը հայ գրականության մեջ, Երևան, 1956:
- Սավալանյանց Տ., Պատմություն Երուսաղեմի, հատ. Բ, Երուսաղեմ, 1931:
- Սարիբյան Ս. Ն., Հայկական ռոմանտիզմը, Երևան, 1966:
- Սարսիսյան, Հայկական խնդիրն և Ազգային սահմանադրությունը Թուրքիայում (1860—1910), Թրֆիս, 1912:
- Սվանյան Հ., Հրապարակախոսություն, Երևան, 1960:
- Ստեփանյան Գ. Խ., Ուրվագիծ արևմտահայ թատրոնի պատմության, հատ. Ա, Երևան, 1962:
- Ստեփանյան Գ. Խ., Հակոբ Պարոնյան, Երևան, 1964:
- Սրվանձտյանց Գ., Թորոս աղբար Հայաստանի ճամբորդ, Կ. Պոլիս, մ. Ա, 1879, մ. Բ, 1884:
- Սրվանձտյանց Գ., Համով-հոտով, Կ. Պոլիս, 1884:
- Սրվանձտյանց Գ., Մանանա, Կ. Պոլիս, 1876:
- «Վաղարշապատցի Հարություն Արարատյանի կյանքը», Թիֆլիս, 1892:
- Տաշյան Հ., Հայ բնակչությունը Սև ծովեն մինչև Կարին, Վիեննա, 1921:
- Տեր-Աբրահամյան Հ., Պատմություն Խրիմու, Թեոդոսիա, 1865:
- Տեր-Մովսիսյան Ս., Պատմություն Հայոց, հատ. Բ, Վենետիկ, 1924:
- Տեր-Հովհաննեսյանց Ա., Ժամանակագրական պատմություն Երուսաղեմի, հ. Բ, 1890:
- Տեր-Հովհաննեսյան Հ., Պատմություն Նոր Զուղայու, որ յԱսպահան, հատ. Ա, Նոր Զուղա, 1880:
- Տյուսաք Մարտին, Երկեր (կազմեց և ծանոթագրեց Հայկ Ղազարյան), Երևան, 1959:
- Բաֆֆի, Երկերի լիակատար ժողովածու, հատ. 8, 9, 10, Երևան, 1958—1959:
- Փառապետյան Ռ., Հայ բժշկության պատմությունից, Երևան, 1960:
- Փիրումյան Տ., Խրիմյան Հայրիկ, Թիֆլիս, 1887:
- Փաշունի Մ., Աշխարհագրություն հին և նոր Հայաստանայց, Վենետիկ, 1857:
- Փառավյան Կ. Ն., Հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարի և ազգային-ազատագրական շարժման օրինաչափության հարցի շուրջը, Երևան, 1969:
- Քեչյան Ա., Պառավյան Մ., Ակն և աղեցիք, Փարիզ, 1952:
- Քեչյան Բ., Պատմություն ս. Փրկչի հիվանդանոցին հայոց ի Կ. Պոլիս, Կ. Պոլիս, 1887:
- Քոչյան Հ., Հայք ի Զմյուռնիա և ի շրջակայս, հատ. Ա, Վիեննա, 1899:
- Քոչյանյան Փ., Պատմություն գաղթականության Խրիմու հայոց, Վենետիկ, ս. Ղազար, 1895:
- Ռամանյան Մ., Ազգապատմ, հատ. 3, Երուսաղեմ, 1927:
- Յևրոմիսյան Բարսեղակ պեյի, Ճանապարհորդություն ի Բաբելոն ընդ Հայաստան յամի տեառն 1847, Արմաշ, 1876:

Ռուսերեն և այլ լեզուներով

- Агаян Ц. П. Бакиханов А., Баку, 1948.
- Агаян Ц. П. Вековая дружба народов Закавказья, ч. I, Ереван, 1970.
- Агаян Ц. П. Крестьянская реформа в Азербайджане в 1870 году, Баку, 1956.
- Аверьянов П. И. Курды в войнах России с Персией и Турцией в течение XIX столетия. Тифлис, 1900.
- Аверьянов П. И. Этнографический и военно-политический обзор азиатских владений Османской империи, СПб., 1912.
- Адонц М. А. Экономическое развитие Восточной Армении в XIX веке, Ереван, 1957.
- Ананян Ж. А. Армянская колония Григориополь, Ереван, 1969.
- Андрианов В. М. Русско-турецкая война 1806—1812-гг., СПб., 1892.
- Арешян С. Г. Армянская печать и царская цензура, Ереван, 1957.
- Аргутинский-Долгоруков. Борчалинский уезд в экономическом и коммерческом отношениях, Тифлис, 1897.
- Ахвердов Ю. Ф. Тифлиссские амкары, Тифлис, 1883.

- Бакрадзе Д. Исторический очерк турецкой системы землевладения, Тифлис, 1889.
- Богданова Н. Г. К вопросу о феодальной эксплуатации крестьян в Закавказском крае в первой трети XIX в. («Исторический архив», т. 2, М.—Л., 1939).
- Богданович М. И. Восточная война 1853—1856 годов, тт. I, II, IV, СПб., 1877.
- Борьян Б. Армения, международная дипломатия и СССР, ч. I, М.—Л., 1928.
- Булгарин Ф. В. Картина войны России с Турцией в царствование императора Николая I, СПб., 1837.
- Бухаров Д. Россия и Турция, СПб., 1878.
- Бушнев С. Крымская война 1853—1856 гг., М., 1940.
- Вандаль А. Армяне и турецкие реформы, перевод с французского, М. Я. Алавердяна, СПб., 1908.
- «Ванский вилайет». М., 1910.
- Воронченко, Описание Малой Азии в ее нынешнем состоянии, часть I, СПб., 1840.
- Гакстгаузен А. Закавказский край, ч. 1—2, СПб., 1857.
- Гиллиус А. И. Материалы для военно-статистического обозрения Азиатской Турции, ч. 1—2, Тифлис, 1890.
- Гиллиус А. И. Статистические таблицы вилайетов Турецкой империи ближайших к Закавказью, Тифлис, 1889.
- Глинка С. Описание переселения армян аддербиджанских в пределах России, М., 1831.
- Голобородько И. И. (Южанин), Старая и Новая Турция, М., 1908.
- Грибоедов А. С. Полное собрание сочинений, П., 1917.
- Григорян З. Т. Вековая борьба армянского народа за свою независимость и свободу, М., 1946.
- Григорян З. Т. Присоединение Восточной Армении к России в начале XIX в., М., 1959.
- Гутор М. Д. Новейшая история Турции и Персии, ч. I, Тифлис, 1913.
- Дадиян Мкртич бей, Армяне Османской империи, Тифлис, 1878.
- Данциг Б. Турция, М., 1949.
- Дживелегов А. К. Армения и Турция, М., 1946.
- Диев Гр. А. Армянский вопрос в Турции. (Из переписки с стамбульским публицистом), М., 1893.
- Дубровин Н. Закавказье с 1803—1806 гг., СПб., 1866.
- Дубровин Н. История войны и владычества русских на Кавказе, т. I—IV, СПб., 1871—1888.
- Евецкий О. Статистическое описание Закавказского края, СПб., 1835.
- Егiazаров С. Исследования по истории учреждений в Закавказье, ч. 1—2, Казань, 1889—1891.
- Егiazаров С. Краткий этнографический очерк курдов Эриванской губернии, Тифлис, 1894.
- Ениколопов И. К. Грибоедов и Восток, Ереван, 1954.
- Ениколопов И. К. Пушкин на Кавказе, Тбилиси, 1938.
- Ерицян А. Д. Опыт статистического очерка народонаселения Турецкой Армении, Тифлис, 1881.
- Ермолов А. Алексей Петрович Ермолов, СПб., 1912.
- Есаян А. М. Мулькардарское право в Армении, Ереван, 1948.
- Завадский-Краснопольский, Крым, природа, население и особенности края, СПб., 1874.
- Заваров С. Опыт исследования сельского хозяйства хлебного района Эриванской губернии и Карсской области, Тифлис, 1889.
- Завриев Д. К новейшей истории северо-восточных вилайетов Турции, Тбилиси, 1947.
- Зубов Платон, Картина кавказского края, ч. 1—4, СПб., 1834—1835.
- Иваненко В. Н. Гражданское управление Закавказьем от присоединения Грузии до местничества великого князя Михаила Николаевича. Исторический очерк.—«Утверждение русского владычества на Кавказе», Тифлис, 1901.

- «Известия Кавказского отдела исторического русского географического общества», т. 2, вып. 2, Тифлис, 1873—1874.
- Иоаннисян А. Р. Присоединение Закавказья к России и международные отношения в начале XIX столетия, Ереван, 1958.
- «История Болгарии», Изд. АН СССР, М., 1954.
- «История военных действий в Азиатской Турции в 1828 и 1829 годах», ч. 1—2, СПб., 1836.
- «История XIX века», под ред. профессоров Лависа и Рамбо, М., 1938.
- «История турок от начала турецкого народа до наших времен», перевод с немецкого, СПб., 1829.
- Карцов А. Заметки о курдах, Тифлис, 1896.
- Коан, Карлайль Мак, Наш новый протекторат. Описание географических этнографических и экономических свойств Турецкой Азии. Перев. с английского, М., 1884.
- Косев А. Новая история Болгарии, М., 1952.
- Куртейл И. Д. Современное состояние Оттоманской империи, СПб., 1877.
- Ларина В. И., Бетанов И. Х. Город Моздок, Орджоникидзе, 1963.
- Линч Х. Ф. Б. Армения, Путевые очерки и этюды. Перевод с английского Елизаветы Джунковской, т. I, Русские провинции, т. II, Турецкие провинции, Тифлис, 1910.
- Лихутин М. Русские в Азиатской Турции в 1854 и 1855 годах, СПб., 1863.
- Махарадзе Ф. Грузия в XIX столетии, Тбилиси, 1933.
- Малама Я. Д. Описание Эрзерумского вилайета, СПб., 1874.
- Миллер А. Ф. Мустафа паша Байрактар. Оттоманская империя в начале XIX века, М.—Л., 1947.
- Мирза Адигезал-бек, Карабаг наме, Баку, 1950.
- Мирза Джамал Джеваншир Карабахский, Карабаг тарихи (история Карабаха), Баку, 1961.
- Муравьев Н. Н. Русские на Босфоре в 1833 году. Из записок Н. Н. Муравьева (Карского), М., 1869.
- Нерсисян М. Г. Из истории русско-армянских отношений, кн. I, 1956, кн. II, 1961, Ереван.
- Нерсисян М. Г. Отечественная война 1812 г. и народы Кавказа, Ереван, 1965.
- Нечкина М. В. А. С. Грибоедов и декабристы, М., 1951.
- Нечкина М. В. Движение декабристов, т. II, М., 1955.
- Никитин В. Курды, М., 1964.
- Никитин С. А. Революционная борьба в Болгарии и Апрельское восстание (см. «Освобождение Болгарии от турецкого ига», М., 1953).
- «Новая история стран Зарубежного Востока», т. I, М., 1952.
- Новичев А. Д. Очерки экономики Турции до мировой войны, М.—Л., 1937.
- Ованян С. В. Армяно-болгарские исторические связи и армянские колонии в Болгарии во второй половине XIX в., Ереван, 1968.
- Оганисян Л. А. История медицины в Армении, ч. IV, Ереван, 1947.
- Огарев Н. П. Избранные социально-политические и философские произведения, М., 1960.
- Огородников П. На пути в Персию и Прикаспийские провинции ее, СПб., 1878.
- Парсамян В. А. История армянского народа 1801—1900 гг., книга первая, Ереван, 1972.
- Петросян Ю. А., Желтяков А. Д. История просвещения в Турции, М., 1965.
- Петросян Ю. А. «Новые османы» и борьба за конституцию 1876 г. в Турции, М., 1968.
- Петрушевский И. Очерки по истории феодальных отношений в Азербайджане и Армении в XVI—начале XIX века. Л., 1949.
- «Положение армян в Турции до вмешательства держав в 1895 году», М., 1896.
- Потто В. Кавказская война в отдельных очерках, эпизодах, легендах и биографиях, т. I—V, СПб., 1885—1891.

- Потто В. Первые добровольцы Карабага в эпоху водворения русского владычества, Тифлис, 1902.
- Пржевальский А. М. Вилайет Эрзерум, ч. I—II, Тифлис, 1904.
- Розен Д. Г. История Турции от победы реформы в 1826 году до Парижского трактата в 1856 году, ч. I, СПб., 1872.
- Роткова М. Экономическая политика царского правительства на Среднем Востоке во второй четверти XIX века и русская буржуазия, М.—Л., 1949.
- Ролан-Жекмен М. Г. Армения, армяне и трактаты, перевод с французского О. Х. А., М., 1897.
- Рштуни В. А. Крестьянская реформа в Армении в 1870 г., Ереван, 1947.
- Саркисян Е. К. Аграрная политика османского правительства в Западной Армении во второй половине XIX века, Ереван, 1957.
- Серно-Соловьевич Н. А. Публицистика, Письма, М., 1963.
- Скальковский А. А. Ростов-на-Дону, СПб., 1847.
- Скрутковский С. Лейб-гвардии сводный полк на Кавказе в персидскую войну с 1826 по 1828 гг., СПб., 1896.
- Соколов И. Земельные отношения в Турции до Танзимата («Новый восток», 1924, № 6).
- Тарле Е. Крымская война, т. I, М., 1942.
- Тер-Гукасов Г. Экономические интересы России в Персии, Птг., 1915.
- Троттер, Мало-Азиатские курды, Тифлис, 1886.
- Туманян О. Экономическое развитие Армении, ч. I, Ереван, 1954.
- Фадеев А. В. Россия и Кавказ первой трети XIX века, М., 1960.
- Фадеев А. В. Кавказ в системе международных отношений 20—50-х годов XIX века, М., 1956.
- Филиппов Н. В. Военное обозрение азиатской Турции, СПб., 1881.
- Хачапуридзе Г. В. К истории Грузии первой половины XIX века, Тбилиси, 1950.
- Хубов Е. Описание достопамятных происшествий в Армении от 1779 до 1809 гг., Петербург, 1811.
- Чихачев П. А. Письма о Турции, М., 1960.
- Шаншиев П. Два слова об амкарах, Тифлис, 1857.
- Шарль Р. Мусульманское право, М., 1959.
- Щербатов А. Генерал-фельдмаршал князь Паскевич, его жизнь и деятельность, т. 1—2, СПб., 1890.
- Шостакович С. В. Дипломатическая деятельность А. С. Грибоедова, М., 1960.
- Эсадзе С. Историческая записка об управлении Кавказом, т. I—II, Тифлис, 1902.
- Яценко А. Русские интересы в Малой Азии, М., 1916.
- Albin P. Les grands traités politiques, Paris, 1912.
- Alcock Thomas. Travels in Russia, Persia, Turkey and Greece in 1828—1829, London, 1831.
- Alix A. L. Précis de l'histoire de l'empire Ottoman, Paris, 1822—1824.
- Allen W. Caucasian Battle-field, Cambridge, 1953.
- Academia Română, Grigorie M. Butuciu, 1840—1912... București, 1914.
- Anderson M. S. Macmillan, The Eastern Question 1774—1923 (A study of international relations), London-Melbourne-Toronto-New York, 1966.
- Avedik Felix, A magyar, örményseg multja és történeti jelentősege, Budapest, 1921.
- Armstrong T. B. Journal of Travels in the Seat of War, during the Last Two Campaigns of Russia and Turkey, London, 1831.
- Baddeley, John F. The Russian Conquest of the Caucasus, London, 1908.
- Bartlett C. Y. Great Britain and Sea Power 1815—1853, Oxford, 1963.
- Batailles de la glorieuse campagne du comte Paskevitch d'Erivan dans l'Asie Mineure, en 1828—1829, St. Petersburg, 1837.
- Beaujour, Bon. Felix de, Voyage militaire dans l'Empire Ottoman, Paris, 1829.

- Bernhardi T.* Geschichte Russlands und der europäischen Politik in den Jahren 1814. bis 1831, Leipzig, 1875.
- Boukharow, Dmitrie de,* La Russie et la Turquie depuis le commencement de leurs, relations politiques jusqu'à nos jours, Amsterdam, 1877.
- Bravley Hodgetts,* Round about Armenia, London, 1896.
- Bussierre, Bon.* The Renouard de, Lettres sur l'Orient, écrites pendant les années 1827 et 1828, Paris, 1829.
- Buxton,* Travel and Politics in Armenia, London, 1914.
- Cuinet Vital,* La Turquie d'Asie. Géographie administrative, statistique, descriptive et raisonnée de chaque province de l'Asie Mineure, Paris, 1892.
- Curzon G.* Persia and the Persian Question, vol. II, London, 1892.
- Davis W. S.* A Short History of the Near East, New York, 1923.
- Djevad bey A.* Etat militaire Ottoman. Depuis la fondation de l'empire, t. I, Paris, 1882.
- Driault B.* La question d'Orient, Paris, 1917.
- Drouville, Gaspard,* Voyage en Perse, fait en 1812 et 1813, Paris, 1825.
- Fontanier V.* Voyage en Orient, entrepris par ordre du gouvernement Français, de 1821 à 1829 Turquie d'Asie, Paris, 1829.
- Fontanier V.* Voyage en Orient, entrepris par ordre du gouvernement Français, de 1830—1833. Deuxième voyage en Anatolie, Paris, 1834.
- Fonton, Félix,* La Russie dans l'Asie Mineure ou Campagne du Maréchal Paskévitch en 1828 et 1829, Paris, 1840.
- Geoffrey L.* Turkey, London, 1965.
- Gerandon de A.* La Transylvanie et ses habitants, Paris, 1850.
- Gordon L. G.* American Relations with Turkey, 1830—1930, Philadelphia, 1932.
- Hammer I.* Histoire de l'empire Ottoman depuis son origine jusqu'à nos jours, Paris, 1835—1843.
- Hansen H.* Zwei Kriegsjahre. Erinnerungen eines alten Soldaten an den Feldzug der Russen gegen die Türken, 1828, Berlin, 1881.
- Holland, Thomas Erskine,* A Lecture on the Treaty Relations of Russia and Turkey from 1774 to 1853, Delivered at Oxford, April 28, 1877.
- Kinnelr, John Macdonald,* A Geographica Memoir of the Persian Empire, London, 1813.
- Kinnelr, John Macdonald,* Journey through Asia Minor, Armenia and Koordistan, London, 1818.
- Klaproth M.* Tableau Historique, Géographique, Ethnographique et Politique du Caucase et des provinces limitrophes entre la Russie et la Perse, Paris, 1827.
- Kotzebue, Maurice de,* Voyage en Perse, à la suite de l'ambassade russe, en 1817, Paris, 1819.
- Langlois Victor,* Voyage dans la Cilicie et les montagnes de Taurus en 1852—1853, Paris, 1863.
- Léart Marcel,* La question arménienne à la lumière des documents, Paris, 1913.
- Legrand M.* Les russes en Asie Mineure 1723—1877, Paris, 1878.
- Lesley B.* The Sabres of Paradise, New York, 1960.
- Malcolm, Sir John,* Sketches of Persia, London, 1845.
- „Malcolm's History of Persia (Modern)*, 1888.
- Marriott J. A. R.* The Eastern Question, an Historical Study in European Diplomacy, Oxford, 1951.
- Meltingen Frederic (Osman Seyfi Bey),* La Turquie sous le règne d'Abdul-Aziz (1862—1867), Paris, 1868.
- Miller W.* The Ottoman Empire and Its Successors (1801—1927), Cambridge, 1927.
- Mihail Gr. Postușnicu,* Istoria Musceli la Români, București, 1928.

- Moltke Helmuth von*, Briefe über Zustände und Begebenheiten in der Türkei aus den Jahren 1835 bis 1839, Berlin, 1876.
- Montleith W.* Kars and Erzeroum with the Campaigns of Prince Paskevitz in 1828 and 1829, London, 1856.
- Morier, Jacques*, Seconde voyage en Perse, en Arménie et dans l'Asie Mineure, fait de 1810 à 1816, Paris, 1842.
- Noradounghian Gabriel*, Recueil des traités de l'Empire Ottoman, vol. VIII.
- Ottolier G. A.* Voyage dans l'Empire Ottoman, l'Egypte et la Perse, fait par ordre du gouvernement pendant les six premières années de la République, Paris, 1807.
- Rabbe A.* Histoire d'Alexandre I-er, Empereur de toutes les Russies, et des principaux événements de son règne, tt. I—II, Paris, 1826.
- Rumpf J. D. T.* Alexander I. Kaiser von Russland, Berlin, 1814.
- Schmeindler D.* Geschichte des Osmanischen Reiches in letzten Jahren, Leipzig, 1875.
- Seamon L. C. B.* From Vienna to Versailles, New York, 1963.
- Seidlitz G.* Zur Erinnerung an den türkischen Feldzug aus den Jahren 1828 und 1829, Derpt, 1877.
- Staars Bonaventura F.* Etude sur Smyrne, 1868.
- Steinle N.* Die russisch-türkischen Kriege in Europa und Asien verglichen mit jenen in den Jahren 1828 und 1829, Ulm, 1854.
- St. Imreh*, Despre ineputurile industriale capitaliste în Transilvania... București, 1955.
- Sykes P. M.* A History of Persia, vol. II, London, 1951.
- Sykes P. M.* Persia, Oxford, 1922.
- Thornton T.* The Present State of Turkey, London, 1809.
- Ubicini M. A.* Lettres sur la Turquie, Paris, 1854.
- Ubicini M. A.* Etat présent de l'Empire Ottoman, Paris, 1876.
- Voss C. D.* Russland beim Anfang des XIX Jahrhunderts, Leipzig, 1813.
- Walsh R.* Voyage en Turquie et la Constantinople, Paris, 1828.
- Wittman, William*, Travels in Turkey, Asia-Minor, Syria, and Across the Desert into Egypt, During the Years 1799, 1800 and 1801 in Company with the Turkish Army and the British Military Mission, London, 1803.
- Witzleben F. A.* Darstellung des russisch-türkischen Feldzuges im Jahre 1828 in Europa und Asien, Bd. I, Magdeburg, 1829.

5. ՊԱՐՔԵՐԱԿԱՆ ՄԱՍՈՒՆ

- «Ազդարար» (Մադրաս), 1794—1796, № 2—17;
- «Ազգասեր» (Կալկաթա), 1845, հատ. Ա;
- «Ազգասեր Արարատյան» (Կալկաթա), 1848, հատ. Ա, 1851, № 72;
- «Արարատ» (Էջմիածին), 1914, № 9;
- «Արախ» (Պետերբուրգ), 1887, գիրք Ա;
- «Արևելյան դար» (Կ. Պոլիս), 1861, № 24, 25, 36;
- «Արևելք» (Կ. Պոլիս), 1884, № 170;
- «Արևելյան մամուլ» (Ջմյուռնիա), 1871, № 4, 5, 6, 1872, № 12, 1876, № 1;
- «Արևելյան դար» (Կ. Պոլիս), 1861, № 24—26;
- «Արևմուտք» (Փարիզ), 1859, № 7, 10, 13, 17;
- «Արծվի Վասպուրական» (Վան-Վարդ), 1861, № 2, 8, 1862—1863, № 3;
- «Արձագանք» (Քիֆիս), 1882, № 12, 1885, № 10, 1886, № 20, 33, 37, 1895, № 141;
- «Արմենիա» (Մարսել), 1886, № 63;
- «Արշալույս Արարատյան» (Ջմյուռնիա), 1860, № 663, 1863, № 704, 1864, № 721;
- «Բազմավես» (Վենետիկ), 1845, № 7, 1924, № 8—10, 1934, № 1;
- «Բանբեր Հայաստանի արխիվների» (Երևան), 1964, № 3, 1968, № 3:

- «Բյուզանդիան» (Կ. Պոլիս), 1901, № 1193:
 «Գեղունի» (Վենետիկ), 1902, № 1:
 «Դոբո» (Բաբու), 1917, № 1—3:
 «Երևակ» (Կ. Պոլիս), 1859, № 1—2, 94, 1860, № 38, 1861, № 109, 1864, № 14:
 «Էջմիածին» (Էջմիածին), 1951, № 1—4:
 «Ժամանակ» (Կ. Պոլիս), 1863, № 191:
 «Լուսն» (Թիֆլիս), 1898, գիրք Ա—Բ:
 «Միլն Ավարայրի» (Կ. Պոլիս), 1866, հատ. Ա, Դ, Ե:
 «Կոռնկ Հայոց աշխարհին» (Թիֆլիս), 1860, № 10, 1861, № 7, 1862, № 11, 1863, № 3:
 «Համրավարե Ռուսիո» (Մոսկվա), 1862, № 21, 1863, № 48:
 «Հանդես ամսօրեա» (Վիեննա), 1890, № 4—5, 1905, № 8—11, 1902, № 8, 1949, № 3:
 «Հայաստան» (Կ. Պոլիս), 1847, № 25—40:
 «Հյուսիս» (Պետերբուրգ), 1863—1864, էջ 177—178, 187:
 «Հյուսիսափայլ» (Մոսկվա), 1858, էջ 232—282, 1859, էջ 451, 898, 1860, էջ 72, 1861, էջ 5, 252—253, 1862, էջ 302:
 «Զիրենի» գրական ժողովածու, Թիֆլիս, 1915:
 «Ճափաղ», (Մոսկվա), 1850, տետր Ե:
 «Մասնաց աղավնի» (Փարիզ-Քենդուսիս), 1856, № 6, 1857, № 4, 1860, № 6, գիրք ԺԱ, ԺԲ:
 «Մանգուս» (Կ. Պոլիս), 1912, № 2639:
 «Մասիս» (Կ. Պոլիս), 1854, № 113, 433, 1859, № 413, 1861, № 506, 1862, № 551, 548, 549, 550, 1864, № 654, 1872, № 1239, 1882, № 319—322, 1893, № 4:
 «Մեղու» (Կ. Պոլիս), 1856, № 31, 1857, № 24, 1860, № 86, 113—116, 1861, № 123, 1862, № 165—170, 1864, № 227, 1865, № 225:
 «Մեղու Հայաստանի» (Թիֆլիս), 1860, № 31, 1863, № 6—7:
 «Մշակ» (Թիֆլիս), 1872, № 30, 1874, № 1, 1875, № 24, 35, 51, 1876, № 24, 1883, № 134, 1890, № 127:
 «Մուսն» (Թիֆլիս), 1904, № 7—12:
 «Նոր կյանք» (Լոնդոն), 1901, № 1—12:
 «Նոր կյանք» (Փարիզ), 1970, № 11:
 «Սին» (Երուսաղեմ), 1866, № 4—6, 1868, № 11—12, 1938, № 1:
 «Վերջին լուր» (Կ. Պոլիս), 1921, հուլիս:
 «Սովետական արվեստ», 1959, № 1:
 «Տեղեկագիր Արմավենի», 1937—1938, գիրք Ա, էջ 11—24:
 «Տեղեկագիր» ՀՍՍՀ ԳԱ հասարակական գիտությունների, 1945, № 6, 1954, № 9:
 «Փարիզ» (Փարիզ), 1860, № 47, 1861, № 55, 1862, № 26, 62:
 «Փոռ» (Թիֆլիս), 1876—1877, № 1—3, 1877, № 4, 1879, № 1:
 «Փուկ» (Կ. Պոլիս), 1877, № 1147—1151:
 «Օրագիր» (Կ. Պոլիս), 1869, № 51:
 «Биржевые Ведомости», СПб., 1869, № 109:
 «Былое», СПб., 1906, № 7, 10, 12, 1907, № 8:
 «Вопросы истории», 1952, № 3:
 «Голос», СПб., 1879, № 256, 1883, № 2, 3, 5:
 «Дело», СПб., 1867, № 4:
 «Исторические записки», 1940, № 8:
 «История СССР», 1963, № 3:
 «Каторга и ссылка», 1927, № 1:
 «Крым», Феодосия, 1892, № 37:
 «Новый Восток», 1924, № 6:
 «Радуга», Феодосия, 1862:
 «Русская старина», 1903, № 6:
 «Русский архив», 1908, № 11: